

با اس - ۳۰۰ آغاز و به اس - ۳۰۰ ختم می شود انفکاک عملی در استراتژی روسیه و ایران

هاوار سجادی کرمانشاهی

شکی نیست در روابط بین الملل هدف چیزی خارج از اهداف سیاسی مشخص و مبادلات اقتصادی نیست. و موضوعات و مسایل دیگر حول این دو در جریانند. بدین ترتیب اختلال و بروز تنش در اهداف سیاسی و متعاقب آن اقتصادی، مابین دو یا چند کشور باعث انقطاع و تیرگی یا کمرنگ و سست شدن روابط خواهد شد.

روابط و تعاملات مابین ایران و روسیه نیز این قاعده مستثنی نبوده و نخواهد بود. حقیقت امر این است که در روابط پیوسته و ناپیوسته فی مابین دو هدف عمده دنبال می شود:

۱- نیاز متقابل میان روسیه به مانند بازمانده ی قدرتمند اتحاد جماهیر شوروی و ایران به مشابه ی قدرتی منطقه ای در مسیری سیاسی - نظامی گام بر می دارد. روسیه به منظور گسترش شعاع نفوذ خود در خاورمیانه و خصوصاً کشورهای عربی حوزه ی خلیج، نیازی مبرم به پلی مستحکم و بدون شک وابسته دارد. این پل کشوری نیست جز ایران. زیرا که ایران نیز نیازمند حمایت و تعاملاتی دوسویه با روسیه است. بنابراین چرا که این نیاز خود خواسته ی ایران، او را مبدل به پلی برای عبور و رسیدن به مقصد می کند. این فرآیند برآنتست تارقاتب سیاسی و نرم افزاری در خاورمیانه شاهد بازیگری نو در همه ی عرصه ها باشد. کماکان که شاهدیم راه برای عملیات نفتی شرکت های روسی در عراق باز شده است. ضمناً این هدف ورای هدفیست که روسیه بر مبنای سود هنگفت اقتصادی حاصله از فروش تسلیحات و دانش نظامی - هسته ای به ایران بدست می آورد. دور نمای اینگونه تعاملات نیز وابستگی نظامی - هسته ای ایران به روسیه و نیز مبدل شدن ایران به شاه راه اعمال سیاست هایست که مستقیماً کشورهای عربی را تحت شعاع قرار خواهد داد. از سوی دیگر، ایران برای حفظ جایگاه منطقه ای خود و به گفته حاکمیت مقابله در برابر اسرائیل و استثمار غربی، حضور و حمایت یک قدرت جهانی را لازم می داند.

جدای از این موضوع می بایست این را نیز مد نظر داشت که در چند سال اخیر مسئله جنجال برانگیز در روابط طرفین خرید سپر موشکی اس - ۳۰۰ بوده است. بنا به گفته های رسمی از سوی ایران قرارداد تحویل این تسلیحات به ایران امضا شده است لیکن تاکنون از سوی روسیه تحویل داده نشده است. در حقیقت تردید در تحویل اس - ۳۰۰ به ایران که بعضاً بروز مشکلات فنی و یا بازنگری این سیستم دفاعی بهانه ای برای عدم تحویل آن به ایران بوده است نه صرفاً موضوعی فنی، بلکه عاملی سیاست و تاخیر در اجرایی کردن آن ناشی از وجود پیچیدگی در روابط منطقه ای و بین المللی است.

موازی با این امر، ایران خواسته خود را مکرراً درخواست کرده است اما به دلیل بهانه جویی های مذکور، اتفاق شگرفی در این راستا به وقوع نپیوسته

آیا ایران در محاصره ژئوپلیتیکی فرو می رود یا راه برون رفت را پیش گرفته است

خلیل سیدی

پس از آنکه خطرات احتمالی برنامه اتمی ایران با گمانه زنی های کشورهای عضو در شورای امنیت سازمان ملل بیش از پیش آشکار می شود، پیشنویس قطعنامه ی جدید بر علیه ایران نیز مسیر سریعتری را طی می کند. برخی بر این باورند که قطعنامه ی مصوبه از سوی شورای امنیت، بیشتر از سر وظیفه بوده و بنابراین تاثیرات و پیامدهای آنچنانی که بتواند حکومت اسلامی ایران را تحت شعاع قرار دهد و فشار بیشتری را وارد کند ندارد. نتیجتاً جهان غرب نمی خواهند فشارهای را به گونه ای فزاینده بر ایران وارد کنند که موجب پدید آمدن شرایطی شود که در آن معادلات و چانه زنی های سیاسی بیش از پیش پیچیده و دشوار شود. در همین زمینه جمال حیدر می گوید:

محاصره ژئوپلیتیکی ایران یکی از اهداف آمریکاست. این مسئله در حال حاضر تحت خطر قرار گرفته است. ترکیه همکاری های خود را با ایران فعال نموده و ارمنستان یکی از متفقین همیشگی ایران است. اگر آذربایجان هم با ایران شروع به همکاری کند، روند انزوای ایران از برنامه های آمریکا حذف خواهد شد. به همین خاطر اگر آذربایجان هم اکنون به سمت تهران گام بردارد و برنامه های آمریکا در خصوص متزوی کردن این کشور را نقش بر آب کند، این مسئله می تواند به گام های معین آمریکا در نزدیکی به باکو منجر شود. به غیر از این ایران در شرایطی قرار دارد که زمان به نفع آن کار می کند و آمریکا روز به روز امکان فشار موثر بر تهران را از دست می دهد.

اما از دیگر سو این عقیده نیز وجود دارد که اگرچه جهان غرب و بالخصوص آمریکا درگیر حل مشاکل و گره های منطقه ای است، اما همزمان نیز محاصره و فشار بر ایران را در اولویت برنامه های خود قرار داده است. معامله با روسیه و در انزوا قرار دادن چین و احیای فشارهای تازه به ایران از طرفی حاکی این است که ایران را بیشتر از پیش در لاک تدافعی خواهد برد و از طرفی دیگر حاکی آن است که مجمعی هماهنگ که بتواند موضعی هماهنگ را در برابر ایران اعمال کنند به وجود بیاورند.

نشست مشترک ایران با دو کشور ترکیه و برزیل و امضای یک تفاهم همکاری هسته ای میان این سه کشور، غرب را بر این داشت تا تجدید نظری دوباره در مورد تحریم های پیش رو داشته باشد. اما مسئله ای که ایران استراتژی روابط خارجی خود را بر آن نهاده است این است که نقش آمریکا را در جهان نادیده بگیرد یا کمرنگ جلوه دهد. این مسئله نه آمریکا بلکه در دراز مدت نیز کشورهای قدرت و به تعریفی استعمارگر را نیز شامل می شود. مثلاً امضای تفاهم نامه ی تهران با کشورهای امضا شد که هیچگاه در ریف کشورهای تاثیر گذار در عرصه بین المللی نیستند و به لحاظ سیاسی در ردیف کشورهای دوم و سوم جهان قرار می گیرند. نتیجه اینکه استراتژی ایران روابط هسته ای و نظامی با کشورهای افزایش می دهد که به گونه ای با آمریکا نیز روابط دوستانه دارند. لذا هدف از آن شکستن تحریم هایست که احتمالاً از سوی شورای امنیت برای ایران اتخاذ شود و ایران روابط تازه را به مانند زیرساختی می پندارد که میتواند با استفاده از آن راه برون رفت از تحریم های و انزوای جهانی را بیابد.

است. لذا در اواسط سال قبل زمزمه های از بازتعریف روابط ایران از سوی قشر حاکم بر ایران با روسیه به گوش می رسید، این بازتعریف، روابط با روسیه را محدود و کشور چین را جایگزین آن می نمود. در همین اثنا بود که روسیه بر تحویل پدافند موشکی اس - ۳۰۰ تاکید کرد و حتی فروش نسل جدید این پدافند را نیز به ایران توصیه کرد و نیز قول به اتمام سریع ساخت و شروع به کار شدن ایستگاه اتمی بوشهر، مانعی شدند تا این زمزمه ها عیان و عملی نشود.

۲- استراتژی روسیه در استفاده از ایران بعنوان سد و دیواری مستحکم در برابر نفوذ سیاسی و نظامی آمریکا در آسیای مرکزی و بخصوص همسایگی ائتلاف نانوخته را بلوکی نامرئی نیز توصیف کرد. لذا تولد تغییر یا باز تعریف عمیق در سیاست آمریکا و کشورهای هم پیمان، تاثیر مستقیم بر بازتعریف و تغییر در سیاست روسیه در برابر آمریکا دارد.

در همین رابطه اوپاما و کابینه اش دوستی و همزیستی با روسیه را جایگزین تداوم جنگ پنهانی با این کشور کرد و این موضع تازه ی آمریکا توسط مدویدیف رئیس جمهور روسیه نیز پذیرفته شد. از الغای طرح سپر موشکی در اروپای شرقی توسط آمریکا جرعه های اولیه برای تداوم حرکت دوستی مابین روسیه و آمریکا شروع و با هماهنگی و اتخاذ موضع های نزدیک به هم و همسان در سطح جهانی، روابط آمریکا و روسیه نزدیک و نزدیکتر می شود. سفر نخست وزیر اسرائیل آقای نتانیاو به روسیه در پی شدت گرفتن احتمال تحول اس - ۳۰۰ به ایران، رویدادی بود تا روسیه دیگر بار تجدید نظری دوباره در مورد تردید از تحویل یا عدم تحویل این پدافند هوایی بیاندازد. پیشنهاد پشت پرده اسرائیل که بی شک حول مسائل گرجستان و همسویی روابط آمریکا و روسیه می گردد بهانه ای بود تا روسیه برای تحویل پدافند هوایی اس - ۳۰۰ به باج خواهی از ایران بپردازد. در حقیقت این ترافیک دیپلماسی مابین ایران و روسیه از یک سو و روسیه و اسرائیل از سوی دیگر موجب گردید تا روسیه تن به همراهی با طرفی بدهد که امتیاز بیشتری را عاید او خواهد نمود. لذا در یکی از سخنرانیهای اخیر آقای احمدی نژاد به خوبی عیان شد که ایشان نوک پیکان انتقادات را به روسیه نشان گرفتند و مسئله اس - ۳۰۰ را صریحاً بیان کردند و انتقاد آشکاری را نیز از وجود تردید در روابط مابین روسیه با ایران ابراز کرد.

نتیجه اینکه دو نسل نو از رئیس جمهوری های آمریکا و روسیه تا این مقطع زمانی در راستای همسویی مواضع گام بر می دارند و در نتیجه این همسویی بسیاری از اهداف و روابط مقطعی از بین خواهد رفت. لذا احتمال ایزوله شدن و تنها ماندن ایران در این بین حتمی خواهد بود. اما از دیگر سو نیز اگر موضوع تکرار گذشته باشد تردیدی نیست چندی طول نخواهد کشید که روابط ایران و روسیه از سر گرفته خواهد شد. □

روسیه و در جمهوری های استقلال یافته از شوروی سابق است. با احتساب جغرافیای آمریکا و نبود مرز مشترک سوق الجیشی (آبی و خاکی) با کشورهای قدرتمند جهان در اروپا و آسیا، اما حضور نظامی و سیاسی این کشور به دو صورت مخفیانه و آشکارا، موضوعی اجتناب ناپذیر و حقیقتی انکار نشدنی است. لذا موقعیت جغرافیایی خاص آمریکا نه مانع و مشکل بلکه امتیاز محسوب شده و شرایطی را فراهم آورده تا نفوذ جهان گستر آمریکا به معنی کلمه مشهود باشد. در همین اثنا، نفوذ و حضور در همسایگی روسیه یعنی در اروپای شرقی و آسیا بطور کل، بخشی از استراتژی سیاسی - نظامی آمریکاست. اگر فرض را بر این بگذاریم که جهت مسیر این سیر تحول، حضور و نفوذ آمریکا، از شرق این کشور آغاز و به سوی آفریقا و سپس آسیا در حرکت باشد، شاهد آن نیز خواهیم بود که

تاخیر در تحویل پدافند هوایی اس - ۳۰۰ به ایران، ناشی از وجود پیچیدگی مفرط در روابط منطقه ای و بین المللی است.